

Ernest Hemingways samtal med Koltsov

Under sin vistelse i Madrid under spanska inbördeskriget tillbringade den blivande nobelpristagaren i litteratur Hemingway (1899-1961) mycket tid på hotellet Gaylord, där han kom i kontakt med en hel del ryssar.

Hotell Gaylord i Madrid

I sin roman *Klockan klämtar för dig* redogör han för sin bekantskap och sina samtal med den sovjetiske journalisten Koltsov, som han i romanen kallar Karkov (själv kallar sig Hemingway för Robert Jordan).¹ Även Koltsov nämner mötena med Hemingway i sin 1938 utgivna dagbok om kriget i Spanien.²

Vi återger nedan vad Hemingway har att säga om Karkov och sina samtal med honom. Med stor sannolikhet överensstämmer detta väl med vad Koltsov faktiskt sade, eftersom Hemingway inte hade någon anledning att hitta på. Inte heller har någon annan ifrågasatt vad Hemingway framfört när det gäller detta.

¹ Om Hemingways bok, som också filmatiserades, se [Klockan klämtar för dig](#) (Wikipedia).

² Förutom på ryska finns dagboken på spanska: *Diario de la guerra de España* (1:a upplagan 1963, sista 2009), och tyska: Michail Kolzow, *Spanisches Tagebuch*, Berlin-DDR 1986.

I sina tidningsartiklar var Koltsov mycket grov i sina angrepp på POUM, vilket inte var så underligt eftersom han då måste hålla sig till den officiella sovjetiska linjen. Men i sina samtal med Hemingway var han inte lika fyrkantig och kategorisk, utan nedtonade POUM:s betydelse och menade att de knappast var några fascistagenter. Han säger t ex:

P.O.U.M. har aldrig varit något att ta på allvar ... Det var synnerligen enfaldiga herrar.... Stackars P.O.U.M. ... Jag telegraferade in en skildring av ondskan hos denna djävulska organisation av trotskistiska mördare och deras fascistintriger som inte ens förtjänar vårt förakt, men oss emellan sagt är det inte mycket att ta på allvar.

Koltsov/Karkov framställer POUM som en sorglig, inkompetent och obetydlig organisation. Och om POUMs främste ledare skriver han: ”Nin var deras enda tillgång... Han var en mycket trevlig karl men hemfallen åt svårartade politiska villfarelser.”³

Det är tänkbart att sådana uttalanden skulle ha kunnat ligga Koltsov i fatet i Moskva, men eftersom första upplagan av Hemingways bok kom först 1940 och Koltsov arresterades redan i slutet av 1938 (och avrättades ett drygt år senare, i början av februari 1940), så kan knappast de i romanen återgivna samtalen ha spelat någon roll för Koltsovs öde.

Följande är ett längre utdrag från bokens 18:e kapitel. Där får vi också stifta bekantskap med flera ledande spanska kommunistiska befälhavare (under deras riktiga namn). Vi får även glimtar från några väpnade strider och aktioner.

OBS:

Samtidigt med Hemingway-utdraget publicerar vi en artikel om Koltsov av historikern Paul Preston: [Stalins ögon och öron i Madrid? Michail Koltsovs uppgång och fall](#). Artikeln är hämtad ur Prestons läsvärda bok *We saw Spain die*, som handlar om de utländska korrespondenterna i det spanska inbördeskriget, många av dem särpräglade personligheter. Preston ger oss en fascinerande inblick i flera, ibland tragiska människöden. Till dessa hör den prisade sovjetiske journalisten och författaren Koltsov, som hamnade i onåd efter återkomsten till Sovjetunionen, och som arresterades och avrättades, i likhet med många andra sovjetiska representanter som verkat i Spanien.

Martin F

Lästips

Kapitel 31, ”Sovjetiska officerare, journalister och diplomater” i [Spanska inbördeskriget – Revolution och kontrarevolution](#) av Burnett Bolloten redogör översiktligt för den sovjetiska personalen i Spanien under inbördeskriget.

Stephen Kotkin, [Från en klippbrant](#), är ett utdrag ur Kotkins Stalin-biografi, som till stor del handlar om den sovjetiska Spanien-politiken. Koltsov tas upp ganska utförligt, vilket återspeglar den viktiga roll som han spelade under sin tid i Spanien.

³ Artiklar av Koltsov publicerades inte bara i den sovjetiska pressen, utan även i den kommunistiska pressen i andra länder, inklusive svenska dagstidningen *Ny Dag* (där hans namn stavades Kolzov).

...

Han [= Robert Jordan, dvs Hemingway själv] hade ingen lust att äta vid Gran Vía för maten var inte alldeles prima och man måste komma i god tid annars var det lilla som hade funnits redan slut. Dessutom satt det så många journalister där som han var bekant med och han hade ingen lust att behöva tänka på att inte prata bredvid mun. Helst ville han dricka ett par absint och börja känna sig talför och sen kila upp till Gaylords och äta tillsammans med Karkov och få bra mat och riktigt öl och ta rätt på hur det egentligen gick med kriget.

Gaylords, madridhotellet som ryssarna lagt beslag på, hade han inte trivts med när han kom dit första gången; det verkade alldeles för luxuöst och maten var alldeles för bra för att vara i en belägrad stad och samtalstonen för hänsynslös för att passa under ett krig. Men det dröjde inte länge förrän jag vart fördärvad jag med, tänkte han. Varför skulle man inte få den mat som kunde uppdrivas när man kom direkt från något sånt som den här historien? Och det som i början låtit som cynismer visade sig sedan vara endast alltför riktiga och träffande omdömen. Det här blir nånting att berätta på Gaylords, tänkte han, när det är över. Jojo, när det är över ja.

Skulle man kunna ta med sig Maria till Gaylords? Nej. Det gick inte. Men man kunde lämna henne på hotellet och hon kunde få ett bad och vänta tills man kom tillbaka från Gaylords. Ja, så kunde man göra, och sen man hade berättat för Karkov om henne, kunde man ta henne med sig nån gång senare för de skulle nog vara nyfikna på henne och vilja träffa henne.

Kanske man inte alls skulle gå till Gaylords. Man kunde äta tidigt vid Gran Vía och sedan skynda sig tillbaka till hotellet. Men han visste ändå att han skulle gå till Gaylords för han ville se alltsammans igen; han ville äta god mat och ha det lite bekvämt efter det här. Sen kunde man gå tillbaka till hotellet och där skulle Maria vara. Just det, hon skulle vara där sedan det här var undanstökat. Sedan det här var över. Ja, sedan det här var över. Klarade han det här bra skulle han sätta värde på en middag på Gaylords

Gaylords var det ställe, där man träffade ryktbara spanska bönder och arbetare, som vid krigsutbrottet gått under fanorna och utan föregående militär utbildning avancerat till militära befälhavare, och småningom upptäckte att många av dem kunde tala ryska. För ett par månader sedan hade detta kommit som den första stora desillusionen för honom och han hade själv börjat yttra sig mindre skonsamt om saken. Men när han begrep hur det kom sig, var det ingenting att opponera sig emot. De var bönder och arbetare. De hade tagit aktiv del i revolutionen 1934 och måst fly ur landet när den misslyckades, och i Ryssland hade de skickats till militärakademien och Lenininstitutet som stod under Kominterns ledning så att de nästa gång skulle kunna ta upp striden med större möjligheter till framgång.

De hade fått sin utbildning av Komintern. Vid en revolution kunde man inte medge att utomstående hjälpte till, lika lite som man kunde låtsas om att någon visste mer än han officiellt borde ha reda på. Det hade han lärt sig. Var en sak i det väsentliga rätt och riktig så menade man att lögnen i fråga om bisaker inte spelade någon roll. Men det förekom verkligen ett ganska utbrett lögnmakeri. I början ogillade han ljugandet. Han tyckte det var otäckt. Sedan hade han så småningom kommit att trivas bra med det. Det hörde till när man blev en av de initierade, men hela historien var ett fördärv.

Det var på Gaylords som man fick veta att Valentín González, kallad El Campesino eller Bonden, aldrig varit bonde utan var en f. d. sergeant i spanska främlingslegionen som deserterat och slagits på Abd al-Krims sida. Det var ju också i sin ordning. Varför skulle han inte ha gjort det? I ett krig av det här slaget måste man i all hast stampa fram bondeledare och det var risk för att tvättäkta bondeledare skulle vara lite för lika Pablo. Man kunde inte sitta och vänta på att den verkliga Bondehövdingen skulle anmäla sig och när han kom kunde han kanske ha för många bonde drag. Därför fick man lov att tillverka en sådan. För övrigt föreföll

det av vad han sett av Campesino, svartskäggig, med tjocka negroida läppar och febrigt stirrande blick, som om han kunde vara till lika mycket besvär som en verklig bondeledare. Sista gången han såg honom verkade det som om han själv hade börjat tro på reklamen och inbilla sig att han var bonde. Han var tapper och oböjlig; en modigare man stod inte att finna. Men herregud vad han pratade. Och när han var uppjagad kunde han vräka ur sig vad som helst utan tanke på vilka följder hans indiskretioner kunde få. Följderna hade redan varit avsevärda. Men som brigadchef var han enastående, särskilt i situationer då allt tycktes förlorat. Han hade aldrig klart för sig att allt var förlorat, och även om det verkligen var förlorat slog han sig ändå igenom.

På Gaylords träffade man också den enkle stenhuggaren Enrique Lister från Galicien, som nu var divisionschef och talade ryska även han. Och man träffade finsnickaren Juan Modesto från Andalusien som just fått befäl över en armékår. Det var inte i Puerto de Santa Maria han hade lärt sig tala ryska fastän det gott kunde ha varit så, om där hade funnits någon Berlitz School som besöktes av finsnickare. Han var den av de unga soldaterna som ryssarna hade det största förtroendet för, på grund av att han var en verklig partiman, "hundraprocentig" som de uttryckte sig, stolta över att använda en amerikanism.

Jo, Gaylords var nog just det man behövde för att få sin uppfostran fullbordad. Det var där man fick reda på hur allting egentligen gick till när det inte gick till så som det antogs gå till. Än så länge var det bara början till en uppfostran, tänkte han. Han undrade om den skulle komma att pågå mycket länge. Gaylords var bra och riktigt och just vad han behövde. I början när han trott på allt han hörde hade det kommit som en chock. Men nu visste han tillräckligt för att kunna finna sig i att bedrägerier var nödvändiga, och vad han fick lära sig på Gaylords styrkte honom bara i tron på det som han verkligen höll för sant. Han ville ha reda på hurdant det egentligen var; inte hur det antogs förhålla sig. I krig förekom alltid lögner. Men Listers, Modestos och El Campesinos sanning var mycket bättre än alla lögner och legender. Nå ja, så småningom skulle sanningen komma till allas kännedom och dessförinnan var han glad Åt att ha ett Gaylords där han för egen del fick veta sanningen.

Ja, dit skulle han gå sedan han kommit till Madrid och hade köpt ett par böcker och legat i det varma badet och fått ett par absint och läst en stund. Men det var innan Maria uppträtt på skådebanan som han haft sådana planer. Jo. Och nu skulle de ha två rum på hotellet och hon fick väl göra vad hon hade lust till medan han var på Gaylords och sedan skulle han gå hem till henne igen. Hon hade fått vänta uppe bland bergen hela denna långa tid. Hon kunde vänta en liten stund på Florida Hotel. De skulle ha tre dar på sig i Madrid. Tre dar kunde vara ganska lång tid. Han skulle ta henne med och se Bröderna Marx i Galakväll på Operan. Den hade gått i tre månader nu och skulle säkert gå i tre månader till. Bröderna Marx' film skulle hon säkert tycka vara rolig, tänkte han. Den skulle hon tycka vara mycket rolig.

Men det var långt från Gaylords till den här grottan. Nej, det var inte det som var långt. Det långa var från den här grottan och till Gaylords. Kasjkin hade haft honom med sig dit första gången och han hade inte trivts. Kasjkin hade sagt att han borde träffa Karkov därför att Karkov ville bli bekant med amerikaner och därför att han var världens störste Lope-de-Vega-älskare och ansåg "Fuente Ovejuna"¹ vara det bästa skådespel som någonsin skrivits. Det var tänkbart, men han, Robert Jordan, ansåg inte det.

Han hade tyckt bra om Karkov men inte om själva stället. Karkov var den intelligentaste karl han någonsin träffat. Med sina svarta ridstövlar, grå ridbyxor och grå rock, sina små händer och fötter, med en porslinstunn bräcklighet över både ansikte och kropp, med sitt sätt att prata som om han spottade fram orden mellan sina trasiga tänder hade han verkat komisk när Robert Jordan första gången träffade honom. Men han hade bättre skalle och en större inre

---

¹ Ett drama som skildrar hur en hel spansk by gemensamt dräper sina förtryckare.

värdighet och större utvärtes oförskämdhet och mer humor än någon annan människa han träffat.

Själva Gaylords hade verkat otillständigt luxuöst och fördärvat. Men varför skulle inte representanterna för en makt som regerade över en sjättedel av världen få ha det lite bekvämt? Det hade de, alltså, och Robert Jordan hade först funnit det hela frånstötande men sedan accepterat det och njutit av det. Kasjkin hade först framställt honom som en sjuhelvetes karl och Karkov hade i början uppträtt med förolämpande hövlighet, men när Robert Jordan inte försökt spela hjälte utan i stället berättat en historia som var verkligen rolig och i högsta grad ofördelaktig för honom själv, hade Karkov låtit hövligheten efterträdas av en lättad rättframhet och därefter av en höggradig oförskämdhet och de hade blivit goda vänner.

Kasjkin tolererades inte mer än nått och jämnt på Gaylords. Det var uppenbarligen något på tok med Kasjkin och han höll på att försöka gottgöra det i Spanien. Man ville inte berätta vad det var men han kanske skulle få reda på det nu när Kasjkin var död. Hur som helst hade han och Karkov blivit goda vänner, och han hade också blivit god vän med den otroligt magra, långlagda, mörka, kärleksfulla, nervösa, åsidosatta men inte bittra kvinna med tunn, ovårdad lekamen och mörkt, gråstrimmigt, kortklippt hår som var gift med Karkov och som tjänstgjorde som tolk vid stridsvagnskåren. Han var också god vän med Karkovs älskarinna, som hade kattögon, rödgyllene hår (ibland lite rödare och ibland lite mer gyllene, beroende på vilken hårfrisörska hon varit hos), en lättjefull sensuell kropp (skapt för att passa bra ihop med andra kroppar), en mun skapt för att passa andra munnar och ett enfaldigt, ärelystet och till ytterlighet lojalt sinnelag. Älskarinnan älskade skvaller och hängav sig med förtjusning åt en promiskuitet som hon dock periodiskt bemästrade och som Karkov tycktes vara enbart road av. Karkov påstods någonstans ha en annan hustru vid sidan av stridsvagnskårhustrun, möjligen två hustrur till, men ingen var riktigt säker på saken. Robert Jordan tyckte bra om både den hustru han var bekant med och älskarinnan. Han trodde att han nog skulle ha tyckt bra om den andra hustrun också, om han känt henne, om det nu fanns någon sådan. Karkov hade god smak i fråga om kvinnor.

Vid entrén till hotellet stod vaktposter med bajonetter och i kväll var Gaylords det trivsammaste och bekvämaste stället i hela det belägrade Madrid. I kväll skulle han mycket hellre ha varit där än här. Fast det gick ju ingen nöd på honom här heller, nu när hjulet slutat snurra. Och det började snöa mindre också.

Han skulle ha lust att visa sin Maria för Karkov men han kunde inte ta med henne dit utan att först fråga honom och nu fick man se hur man blev mottagen efter den här utflykten. Golz² skulle vara där sedan offensiven var över och hade han skött sig bra skulle de allesammans få veta det av Golz. Golz skulle retas med honom också, för Marias skull. Sedan han sagt det där om att han inte hade tid med flickor.

...

Några militära genier hade han sannerligen inte träffat på i det här kriget. Inte ett enda. Ingen som påminde det minsta om ett geni. Kleber, Lucasz och Hans³ hade skött var sin del av Madrids försvar mycket bra med hjälp av de internationella brigaderna och sen hade den gamle skallige, glasögonbeprydde, som-en-uggla-enfaldige, i samtal-ointelligente, som-en-tjur-tappre-och-oskälige, propaganda-uppbyggde Madrid-försvararen Miaja blivit så avundsjuk på den ryktbarhet Kleber vunnit att han tvingat ryssarna att befria Kleber från befälet och skicka honom till Valencia. Kleber var en duktig militär; men begränsad och alldeles för pratsjuk för att passa på en så viktig post. Golz var en framstående general och en

² Enligt Hugh Thomas, *Spanska inbördeskriget*, Stockholm 1978, s. 369) är general Golz i själva verket den polske översten Karol Świerczewski, som tjänstgjorde i sovjetiska Röda armén sedan inbördeskriget i Ryssland.

³ Syftar på Hans Kahle (se fotot)

skicklig militär men han fick bara underordnade uppgifter och man gav honom aldrig fria händer.

Ernest Hemingway pratar med general Lister (andra från vänster) och Hans Kahle (längst till vänster), befälhavare (överste) i Internationella brigaderna, under slaget vid Ebro

Den här offensiven skulle bli hans största företag hittills och Robert Jordan var måttligt förtjust åt det han hört om offensiven. Så var det slutligen ungraren Gall som borde skjutas om man fick tro hälften av det man hörde på Gaylords.

Han skulle gärna ha velat vara med och följa striden på högplatån bortom Guadalajara när de klädde italienarna. Men då hade han varit nere i Extremadura. Hans hade berättat om det en kväll på Gaylords för fjorton dagar sen, åskådligt så att han sett alltihop framför sig. Det var ett skede under striden då det hela var fullkomligt förlorat; italienarna hade brutit igenom nära Trijueque och Tolfte brigaden skulle ha blivit avskuren från de övriga om de lyckats blockera vägen mellan Torija och Brihuega. ”Men vi visste att det var italienare”, hade Hans sagt, ”och därför försökte vi med en manöver som skulle ha varit oförlätlig mot andra trupper. Och den lyckades.”

Hans hade visat hur det hela gått till på sina kartskisser över striden. Han hade dem med sig i kartfodralet och verkade fortfarande lika förvånad och belåten över underverket. Hans var en duktig militär och en bra kamrat. Listers och Modestos och Campesinos spanska trupper hade alla skött sig mycket bra under bataljen, hade Hans berättat, och resultatet berodde på ledarna och den goda disciplin som de infört. Men Lister, Campesino och Modesto hade under själva striden fått instruktioner av sina ryska militära rådgivare. De var som elever som flyger maskiner med dubbelkommando där flyginstruktören kan rätta till saken när de gör ett misstag. Ja ja, i år skulle det komma i dagen hur mycket de hade lärt sig. Efter en tid skulle det inte längre förekomma något dubbelkommando och då fick vi se hur pass dugliga de var att på egen hand leda divisioner och armékårer.

De var kommunister och anhängare av en sträng disciplin. Med sin disciplin skulle de kunna skapa fram goda trupper. Lister upprätthöll en fullkomligt mordisk disciplin. Han var fanati-

ker och hade en urspansk brist på respekt för människoliv. I få arméer efter tatarernas första härjningståg i Västerlandet hade människor avrättats så summariskt, på så lösa grunder, som under hans befäl. Men han visste hur en division skulle hamras ihop till en stridsenhet. Att hålla sina ställningar är en sak. Men det är en annan sak att gå till anfall mot ställningar och inta dem och det är något helt annat att leda en armé på slagfältet, funderade Robert Jordan medan han satt där vid bordet. När jag tänker på vad jag har sett av Lister, undrar jag hur han ska bli när dubbelkommandot en gång är borta. Men det kanske inte kommer bort, tänkte han. Undras om det kommer bort? Eller om det blir fastare? Undras hur ryssarna egentligen ställer sig till hela saken? Gaylords är rätta stället, tänkte han. Det är mycket mer jag skulle behöva veta än som jag får klarhet i bara på Gaylords.

En tid hade han trott att Gaylords inte var bra för honom. Gaylords var i allt motsatt den puritanska, religiöst övertygade kommunismen i Velázquez 63, det palats där Internationella brigaderna upprättat sitt högkvarter i Madrid. I Velázquez 63 var det som att tillhöra en religiös orden — och på Gaylords hade man kommit långt bort från den känsla man var fylld av vid Femte regementets stab innan regementet uppdelats på den nya arméns olika brigader.

...

Försvaret av en ställning eller en stad utgör en fas av kriget där man kan känna den där första sortens känsla. Striderna uppe i Las Sierras hade varit sådana. Där hade de slagits med ett sant revolutionärt kamratskap. Och de första gångerna när det där visat sig nödvändigt att tvångsvis införa disciplin hade han förstått och gillat det. Under granatelden hade karlarna blivit rädda och sprungit. Han hade sett de skjutna ligga vid väggkanten och svullna upp och ingen tog notis om liken på annat sätt än att de berövade dem ammunition och värdeföremål. Att ta vara på ammunition, stövlar och läderjackor var riktigt. Att ta vara på värdeföremålen vittnade endast om verklighetssinne. Det betydde bara att anarkisterna inte skulle få tag i dem.

Det hade framstått som rättvist, riktigt och nödvändigt att de som flydde blev skjutna. Det låg ingenting orätt i det. Deras flykt var egoistisk. Fascisterna hade gått till anfall och vi hade hejdat anfallet i slutningen bland Guadarramabergens grå klippor, pinjesnår och gultörne. Vi hade hållit våra ställningar längs vägen trots flygbombardemanget och elden från artilleriet som de fört fram, och mot kvällen hade vi gjort ett motanfall och drivit dem tillbaka. Och när de senare försökt komma ner till vänster, mellan klipporna och trädstammarna, hade vi hållit stånd i sanatoriet, legat och skjutit genom fönstren och från taket, fastän de redan trängt förbi sanatoriet på bägge sidor, och vi fick uppleva hur det känns att vara omringad tills motattacken åter drivit dem tillbaka på andra sidan om vägen.

Mitt i allt detta, i den fruktan som torkar ut munnen och strupen, i dammet från krossat murbruk och den plötsliga skräcken när en mur rasat ihop, sammanstörtande under granatexplosionens blix och brak, medan man grävde fram kulsprutan, släpade undan servisen, medan man låg med ansiktet neråt övertäckt av bråte, med huvudet bakom pansarplåten och knogade för att få kulsprutan att fungera igen, rev loss den trasiga manteln, ordnade bandet, och nu när man låg raklång bakom pansarplåten och kulsprutan åter beströk väggkanten, gjorde man vad man skulle och visste att man hade rätten på sin sida. Man lärde känna stridens i-munnen-torra, renande, från-fruktan-renade extas och den sommarn och den hösten slogs man för alla fattiga i världen, mot allt tyranni, för allt det som man trodde på och för den nya värld som man uppfostrats att leva i. Man lärde sig den hösten, tänkte han, hur man skulle uthärda och glömma lidande, under de långa perioderna av kyla och fukt, av smuts, grävande och befästningsbyggen. Sommarens känsla begrovs djupt under trötthet och brist på sömn, nervositet och fysiska obehag. Men den fanns kvar och vad man genomgick medförde endast att dess grund stärktes. Det var på den tiden, tänkte han, som man inom sig hade en djup och sund och osjälvisk stolthet — som skulle ha gjort ett förbannat trist och enfaldigt intryck på Gaylords, tänkte han plötsligt.

Nej, på den tiden skulle du inte ha gjort dig vidare bra på Gaylords, tänkte han. Du var för naiv. Du befann dig i ett slags nådatillstånd. Men Gaylords kanske inte heller var likadant då som nu. Nej, i själva verket var det inte heller så, sa han till sig själv. Det var inte det, för det fanns inget Gaylords på den tiden.

Karkov hade berättat om hur det var då. På den tiden hade de få ryssar som fanns i Madrid bott på Palace Hotel. Robert Jordan hade inte känt någon av dem. Det var innan de första ”partisan”-grupperna bildades; innan han ännu träffat Kasjkin och alla de övriga. Kasjkin hade varit i norra Spanien, vid Irun och San Sebastian och hade deltagit i de fruktlösa operationerna mot Vitoria. Han hade inte kommit till Madrid förrän i januari och medan Robert Jordan deltog i striderna vid Carabanchel och Usera under de tre dagar då de hejdade den högra fascistflanken som anföll Madrid och drev morerna och el Tercio från hus till hus, rensade den sönderskjutna förstaden vid randen av den grå, solstekta högplatån och upprättade en försvarslinje längs höjderna som skydd för denna del av staden, hade Karkov varit i Madrid.

Inte heller Karkov anslog sin överlägsna ton när de dagarna kom på tal. Dem hade de gemensamt upplevat, då allt föreföll förlorat, och varje man bevarade än mera levande än hedersomnämmanden och dekorationer vetskapen om hur just han uppträtt när allt verkade förlorat. Regeringen hade lämnat staden och vid flykten tagit med sig alla krigsministeriets bilar, och gamle Miaja måste åka cykel när han skulle inspektera sina försvarsställningar. Det där sista trodde Robert Jordan inte på. Inte ens i sin mest fosterländska inbillning kunde han föreställa sig Miaja cyklande, men Karkov påstod att det var sant. Men på den tiden hade han skrivit korrespondenser till ryska tidningar och han ville väl tro på saken sedan han själv skrivit om den.

Men en annan historia hade Karkov aldrig meddelat i sina korrespondenser. På Palace Hotel fanns det tre sårade ryssar som han hade ansvaret för. Det var två tankförare och en flygare som var så svårt sårade att de inte fick flyttas, och eftersom det vid den tidpunkten var av största vikt att inga spår av rysk intervention anträffades, spår som kunde rättfärdiga en öppen intervention från fascisternas sida, hade Karkov ansvaret för att de sårade inte föll i fascisternas händer för den händelse staden skulle överges.

Om staden övergavs skulle Karkov innan han lämnade hotellet ge dem gift och omöjliggöra fastställandet av deras identitet. Av de tre sårades kroppar, varav en hade tre skottsår i magen, en låg med hakan bortskjuten och stämbanden blottade och en hade fått lårbenet splittrat av en kula och händer och ansikte så svårt brända att ansiktet bara var en enda ögonhårs- och ögonbryns- och hårlös brännblåsa, kunde ingen sluta sig till att de var ryssar. Ingenting kan bevisa att ett naket lik är ryskt. Nationalitet och politisk åskådning syns inte utanpå när man är död.

Robert Jordan hade frågat Karkov vad han tyckte om att behöva utföra denna handling och Karkov hade sagt att han inte sett fram emot den med någon glädje. ”Hur skulle du ha burit dig åt?” hade Robert Jordan frågat och tillagt: ”Du vet det är inte så lätt att utan vidare få livet ur en människa med gift.” Och Karkov hade sagt: ”Jo då, det är det när man alltid går och bär på sig lite för eget bruk.” Sedan hade han öppnat cigarettetuiet och visat Robert Jordan vad som fanns på ena sidan i det.

”Men det första som hände om du blev tillfångatagen vore att de tog cigarettetuiet ifrån dig”, hade Robert Jordan invänt. ”Du blev tvungen att sträcka armarna i vädret.”

”Men jag har lite till här”, hade Karkov skrattat och pekat på kavajuppslaget. ”Man bara stoppar uppslaget i mun så här och biter av och sväljer.”

”Det där var mycket bättre”, hade Robert Jordan sagt. ”Säg, luktar det bittermandel som det alltid gör i detektivromaner?”

”Det vet jag inte”, hade Karkov skrattande svarat. ”Jag har aldrig känt hur det luktar. Ska vi slå sönder en tub och lukta?”

”Bättre att spara på det.”

”Ja”, sa Karkov och stoppade ner cigaretteuget. ”Jag är ingen defaitist, förstår du, men det är alltid tänkbart att det kan komma lika svåra perioder igen och sånt här kan man ingenstans få tag i. Har du sett kommunikén från córdobafrenten? Den låter mycket prydlig. Det är för närvarande min favoritkommuniké.”

”Vad stod det där?” Robert Jordan hade kommit till Madrid från córdobafrenten och han kände hur han plötsligt stelnade till som man gör när någon skämtar med en sak som man själv kan skämta om men andra inte får röra vid. ”Berätta.”

”Nuestra gloriosa tropa siga avanzando sin perder ni una sola palma de terreno”, sa Karkov på sin besynnerliga spanska.

”Det kunde det väl inte stå ändå”, tvivlade Robert Jordan.

”Våra ärorika trupper fortsätter framryckningen utan att förlora en handsbredd mark”, upprepade Karkov på engelska. ”Så står det i kommunikén. Jag ska ta rätt på den åt dig.”

Man mindes dem av sina bekanta som stupat i striderna kring Pozoblanco; men på Gaylords var det någonting som man skämtade om.

På det viset var det alltså med Gaylords nu. Men det hade inte alltid funnits ett Gaylords och om förhållandena nu var sådana, att de skapade ett Gaylords av dem som överlevat från den första tiden, tyckte han det var skönt att han kommit i kontakt med Gaylords och lärt känna det. Du har kommit långt bort från det du kände i La Sierra och vid Carabanchel och Usera, tänkte han. Man blir så lätt fördärvad, tänkte han. Men var det fördärv eller var det inte bara att man förlorade den naivitet som man hade från början? Var det inte likadant inom alla områden? Var fanns det någon som bevarade den sinnelagets ursprungliga kyskhet, med vilken unga läkare, unga präster och unga soldater vanligen begynte sin bana? Prästerna måtte väl bevara den, annars skulle de inte kunna fortsätta. Nazisterna torde väl också bevara den, tänkte han, och de kommunister som har tillräcklig självdisciplin. Men titta på en sån som Karkov.

Han tröttnade aldrig på att spekulera över Karkov. Sista gången han varit på Gaylords hade Karkov fällt några praktfulla yttranden om en engelsk nationalekonom som länge vistats i Spanien. Robert Jordan hade i många år följt med vad han skrivit och hade alltid haft stor respekt för mannen utan att närmare känna till honom. Det han skrivit om Spanien hade han inte tyckt var så bra. Det var så klart och enkelt och alldeles för tillrättalagt och blint, och han visste att åtskilligt av det statistiska materialet var snedvridet av önsketänkande. Men han menade att man aldrig tyckte riktigt bra om journalistik skriven om ett land som man verkligen kände till och han hade respekt för den anda som mannen skrev i.

Sedan hade han till slut träffat karlen en eftermiddag under anfallet mot Carabanchel. De satt i skydd bakom tjuvfäkningsarenan och det förekom skottväxling längre bort efter båda gatorna och alla väntade nervöst på att få gå till anfall. De hade fått löfte om en stridsvagn men den hade inte kommit än och Montero satt med huvudet i handen och sa: ”Stridsvagnen har inte kommit. Stridsvagnen har inte kommit.”

Det var en kall dag och det gula dammet blåste fram efter gatan och Montero hade blivit sårad i vänstra armen och armen började bli styv. ”Vi måste ha en stridsvagn”, sa han. ”Vi måste vänta på stridsvagnen, men vi kan inte vänta längre.” Skottskadan gjorde att han lät grinig.

Robert Jordan hade gått för att titta efter stridsvagnen som Montero sa kanske hade stannat bakom hyreshuset i hörnet vid spårvägen. Där stod den också. Men det var ingen stridsvagn.

Under den där tiden kallade spanjorerna vad som helst för stridsvagnar. Det var en gammal lastbil med pansarskydd. Föraren ville inte lämna sitt lugna hörn bakom huset och köra fram till tjurfäktningsarenan. Han stod bakom bilen med armarna i kors mot plåten och huvudet under hjälmens läderkuddar lutat mot armarna. Han skakade på huvudet när Robert Jordan talade till honom och bara tryckte ner huvudet mot armarna. Sen vred han huvudet åt sidan utan att se på Robert Jordan. ”Jag har inga order att köra dit”, sa han surmulet.

Robert Jordan hade tagit upp pistolen ur hölstret och pressade mynningen mot pansarbilsförarens läderjacka.

”Här är orderna”, hade han svarat. Mannen skakade på huvudet under sin hjälm med de stora läderkuddarna som en rugbyhjälm, och han sa: ”Det finns ingen ammunition till kulsprutan.”

”Vi har ammunition vid arenan”, hade Robert Jordan svarat. ”Kom nu, så ger vi oss i väg. Vi fyller banden där. Kom nu.”

”Det finns ingen skytt till kulsprutan”, sa föraren.

”Var är han då? Var har du din kamrat?”

”Död”, hade föraren sagt. ”Där inne.”

”Flytta ut honom”, hade Robert Jordan sagt. ”Ut med honom.” ”Jag vill inte ta i honom”, hade föraren sagt. ”Och han sitter dubbelvikt mellan kulsprutan och ratten så att jag inte kommer förbi.” ”Kom nu”, hade Robert Jordan sagt. ”Vi hjälps åt med att lyfta ut honom.”

Han hade stött sig i huvudet när han klev in i pansarbilen och han hade fått ett litet jack ovanför ena ögonbrynet så att det blödde ner över ansiktet. Den döde var tung och så stel att man inte kunde böja på kroppen och han måste dunka upp huvudet för att få loss det, där det satt inkilat med ansiktet neråt mellan sätet och ratten. Till slut fick han upp den dödes huvud genom att trycka uppåt med knät, och sedan huvudet kommit loss tog han tag om midjan på karlen och släpade ut honom genom dörren.

”Ge mig ett handtag”, hade han sagt till föraren.

”Jag vill inte ta i honom”, hade föraren sagt och Robert Jordan hade sett att han grät. Tårarna rann på bägge sidor om näsan rätt utför ansiktets krutsvärtade brant, och det rann också ur näsan.

Han stod utanför bildörren och svängde ut den döda kroppen och den döde blev liggande på trottoaren bredvid spårvägen i samma hopkrupna, dubbelvikta ställning. Han låg där med ansiktet vaxgrått mot cementtrottoaren och händerna böjda under kroppen som han hade suttit i bilen.

”Kliv in nu för fan”, hade Robert Jordan sagt och pekat med pistolen. ”Gå in och sätt dig nu.”

Just då hade han sett den här mannen komma gående från hyreshuset där han stått i skydd av väggen. Han hade lång ytterrock och var barhuvad och gråhårig, bred över kindbenen och hade ögon som satt djupt in och tätt ihop. Han höll ett paket Chesterfield i ena handen och tog upp en cigarett och räckte den till Robert Jordan, som med pistolen körde in föraren i pansarbilen.

”Ett ögonblick, kamrat”, hade han på spanska sagt till Robert Jordan. ”Jag skulle vilja ha lite förklaringar rörande striden.”

Robert Jordan tog emot cigarettens och stoppade den i bröstfickan på sin blåa mekanikertröja. Han hade känt igen den frågande kamraten från tidningarna. Det var den engelske nationalekonomen.

”Kyss mig i ändan”, sa han på engelska och sen, på spanska, till pansarbilsföraren: ”Dit ner. Tjurfäktningsarenan. Begrips?” Och han hade dragit igen den tunga dörren med en smäll och

låst den och bilen hade börjat rulla utför den långa sluttningen och kulorna hade börjat träffa bilen och låtit som småsten mot en järngryta; och sen, när kulsprutan öppnat eld mot dem, kom de som skarpa hammarslag. De hade bromsat in i skydd av arenan där affischerna från den sista tjurfäktningen i oktober ännu hängde kvar bredvid biljettluckan, och hade slagit upp ammunitionslådorna och kamraterna satt i skydd av muren med sina gevär och med handgranater i livremmen och i fickorna och Montero hade sagt: ”Fint. Här är stridsvagnen. Nu kan vi gå till anfall.”

Senare på kvällen, när de erövat de sista husen uppe i sluttningen, låg han bekvämt bakom en tegelmur och såg genom hålet, som han knackat upp i muren och ställt kulsprutan bakom, ut över den behagligt jämna sträckan mellan dem och den ås fascisterna retirerat till, och han tittade nästan med vällust uppför backen med den sönderskjutna villan som skyddade vänstra flanken. Han hade legat i sina genom-svettiga kläder och haft lite halm under sig och en filt kring kroppen medan kläderna torkade. Medan han låg där tänkte han på nationalekonomen och skrattade, och sedan ångrade han att han varit så ohövlig. Men i det ögonblick då mannen sträckte fram cigaretten ungefär som om han gav drickspengar för att få upplysningar, hade den stridandes hat till den icke stridande tagit överhanden.

Nu kom han ihåg Gaylords och vad Karkov sagt om mannen. ”Jaså det var där du träffade honom”, hade Karkov sagt. ”Den dagen var jag själv inte längre ut än till Puente de Toledo. Han var mycket nära själva fronten. Det var sista dagen av hans tappra period, tror jag. Dagen efter for han från Madrid. Det var i Toledo han var allra tapprast, har jag för mig. I Toledo var han enormt tapper. Han var en av själva skaparna av planen för erövringen av Alcazar. Du skulle ha sett honom i Toledo. Jag tror det var huvudsakligen tack vare hans ansträngningar och goda råd som belägringen blev så framgångsrik. Det var det dumaste i hela kriget. Där nåddes ett maximum av dumhet, men säg mig, vad har man för mening om honom i Amerika?”

”I Amerika”, sa Robert Jordan, ”anses det att han står Moskva mycket nära.”

”Det gör han inte”, sa Karkov. ”Men han har ett i sitt slag enastående ansikte och både utseendet och sättet har han kommit långt med. Med mitt utseende skulle jag inte kunna åstadkomma nånting. Det lilla jag har utträttat har jag gjort trots utseendet som varken inspirerar människor till stora gärningar eller inger kärlek och förtroende. Men den där Mitchell han har ett ansikte som man gör lycka med. Det är ett konspiratöransikte. Alla som har läst om konspiratörer i böcker får omedelbart förtroende för honom. Han uppför sig också precis som en konspiratör. När man ser honom komma in i ett rum vet man genast att man är i grannskapet av en första rangens konspiratör. Alla dina förmögna landsmän som har en sentimental önskan att hjälpa Sovjetunionen eftersom de därigenom tror sig få en liten livförsäkring ifall partiet till slut skulle ha framgång, de märker ögonblickligen på mannens utseende och sätt att han inte kan vara något annat än en högt betrodd kominternagent.”

”Har han inga förbindelser i Moskva?”

”Inga. Du, kamrat Jordan. Du vet väl att det finns två slags dårar?” ”Vanliga tokdårar och förbannade dårar?”

”Nej. De båda slagen som vi har i Ryssland”, skrattade Karkov och började: ”Först har vi vinterdåren. Vinterdåren står utanför dörren till ens hus. Han knackar på högt och ljudligt. Man öppnar och ser honom stå där och man har aldrig sett karln förr. Han verkar mycket imponerande. Han är storvuxen och har höga stövlar och päls och pälsmössa och hela karlen är alldeles full med snö. Först trampar han av stövlarna och snön faller från dem. Sen tar han av sig pälsen och skakar den och det faller mer snö. Sen tar han av sig pälsmössan och slår av den mot dörren. Det kommer mer snö från pälsmössan. Sen stampar han av stövlarna igen och kommer in i rummet. Sen tittar man på honom och ser att han är en dåre. Det är vinterdåren.

Men på sommarn ser man en dåre som går efter gatan och viftar med armarna och slänger med huvudet från ena sidan till den andra och på honom ser var och en på tvåhundra meters håll att han är en dåre. Det är sommardåren. Den här nationalekonomen han är vinterdåre.”

”Men vad beror det på att folk här har ett sådant förtroende för honom?” frågade Robert Jordan.

”Utseendet”, sa Karkov. ”Hans granna gueule de conspirateur. Och hans ovärderliga förmåga att alltid just ha kommit från någon annan plats där han åtnjuter det största förtroende och är en betydande person. Men naturligtvis”, log han, ”måste han vara mycket på resande fot för att metoden ska vara brukbar. Ser du spanjorerna, de är mycket konstiga”, fortsatte Karkov. ”Den här regeringen har gott om pengar. Gott om guld. Sina vänner ger man ingenting. Du är en av vännerna. Du har åtagit dig att arbeta för ingenting och ska inte belönas. Men folk som representerar en inflytelserik firma eller ett land som inte är vänskapligt stämt men bör påverkas i den riktningen — sådana får mycket. Det hela är mycket intressant om man följer det på nära håll.” ”Jag tycker inte om det. Och pengarna tillhör för övrigt de spanska arbetarna.”

”Det är inte meningen att man ska tycka om saker och ting. Man ska begripa dem. Av mig får du lära dig lite för var gång vi träffas”, hade Karkov sagt, ”och till slut blir du riktigt bildad. För en universitetslärare bör det vara av stort intresse att förvärva bildning.”

”Jag vet inte om jag kan fortsätta vid universitetet när jag kommer tillbaka. Troligen blir jag utestängd som bolsjevik.”

”Ja, du kanske kan komma till Sovjetunionen och fortsätta dina studier där. Det kanske vore det bästa för dig.”

”Men spanska är mitt egentliga område.”

”Det finns många spansktalande länder”, hade Karkov sagt. ”Alla kan inte vara lika svåra att åstadkomma någonting med som Spanien. Dessutom måste du komma ihåg att det är trekvarts år sedan du lämnade din lärarbefattning. På den tiden kan du ha lärt dig ett nytt yrke. Hur mycket marxistisk teori har du läst?”

”Jag har läst den Handbok i marxism som Emile Burns har utgivit. Det är det enda.”

”Har du läst hela boken så är det inte så dåligt. Femtonhundra sidor, och varje sida tar lite tid. Men det är en del annat som du borde läsa också.”

”Nu har man ingen tid att läsa.”

”Det vet jag”, hade Karkov sagt. ”Jag menar framdeles. Det finns mycket att läsa som gör det lättare för en att begripa en del av vad som sker. Men ur alltihop det här ska komma en bok som är mycket nödvändig; och ska förklara mycket som man måste ha reda på. Kanske blir det jag som kommer att skriva den. Jag hoppas att det blir jag.”

”Jag vet ingen som skulle kunna göra det bättre än du.”

”Smickra inte”, hade Karkov sagt. ”Jag är journalist. Men liksom alla andra journalister vill jag skriva riktig litteratur. Just nu lägger jag ner mycket arbete på att studera Calvo Sotelo. Det var en prima fascist; en verklig spansk fascist. Franco och de här andra är inte det. Jag har gått igenom alla Sotelos skrifter och tal. Han var mycket klok och det var mycket klokt gjort att ta livet av honom.”

”Jag hade för mig att du inte trodde på nyttan av politiska mord.” ”De praktiseras i stor utsträckning”, sa Karkov. ”Mycket, mycket stor utsträckning.”

”Men ...”

”Vi tror inte på nyttan av individuella terrorhandlingar”, hade Karkov leende svarat. ”Givetvis inte heller på nyttan av sådana som begås av terroristiska och kontrarevolutionära förbrytar-

ligor. Med avsky och fasa ser vi falskheten och skurkaktigheten hos de bucharinistiska mordiska hyenorna och skadegörarna och hos mänskligt avskum som Sinovjev, Kamenev, Rykov och deras bödelsdrängar. Vi hatar och avskyr dessa sannskyldiga odjur i människohamn”, log han igen. ”Men jag tror ändå man törs påstå att det politiska mordet praktiseras i stor utsträckning.”

”Du menar alltså ...”

”Jag menar ingenting. Men otvivelaktigt avrättas och oskadliggörs av oss dylika sannskyldiga odjur i människohamn och mänsklighetens avskum och förrädiska svin till generaler och det upprörande skådespelet av amiraler som sviker sin plikt. Såna blir oskadliggjorda. Det är inte politiska mord. Förstår du skillnaden?”

”Jo, jag förstår”, hade Robert Jordan sagt.

”Och fastän jag skämtar ibland: och du vet hur farligt det är att skämta till och med på skämt? Skönt. Fastän jag skämtar, så var övertygad om att det spanska folket en dag ska få ångra att de inte har skjutit en del generaler som till och med fortfarande får föra befäl. Jag tycker inte om avrättningar, förstår du.”

”Mig gör det ingenting”, sa Robert Jordan. ”Jag tycker inte om det men det gör mig ingenting längre.”

”Jag vet det”, hade Karkov sagt. ”Jag har hört sägas det.”

”Har det någon betydelse i det här sammanhanget?” sa Robert Jordan. ”Jag försökte bara vara uppriktig.”

”Det är beklagligt”, hade Karkov sagt. ”Men det är en av de egenskaper som gör att folk behandlas som pålitliga fastän de i normala fall skulle få lägga ner mycken möda på att nå upp till den kategorin.”

”Betraktas jag som pålitlig?”

”I ditt arbete betraktas du som synnerligen pålitlig. Jag måste resonera med dig ibland för att se efter hur det är med sinnelaget. Det är beklagligt att vi aldrig talar allvar, du och jag.”

”Mitt sinnelag förhåller sig avvaktande tills vi har vunnit kriget”, hade Robert Jordan sagt.

”Då kanske det dröjer länge innan du får användning för det. Men du ska inte glömma att motionera det lite då och då.”

”Jag läser 'Mundo Obrero'”, hade Robert Jordan svarat och Karkov hade sagt: ”Mycket bra. Jag förstår mig på skämt jag också. Men det står verkligen ofta klyftiga saker i 'Mundo Obrero'. Det enda förnuftiga som har skrivits om det här kriget.”

”Ja”, hade Robert Jordan sagt. ”Det håller jag med dig om. Men för att få en översikt över vad som sker kan man inte hålla sig bara till partiorganet.”

”Nej”, hade Karkov sagt. ”Men en så klar bild får du inte även om du läser tjugu andra tidningar, och om du också fick det så tror jag inte du skulle kunna handskas riktigt med bilden. För min del har jag nästan ständigt en sådan bild för ögonen, och det mest angelägna för mig är att försöka glömma den.”

”Tror du verkligen att det är så illa ställt.”

”Det är bättre nu än förut. Vi börjar bli kvitt en del av de värsta. Men än finns det mycket ruttet kvar. Nu håller vi på och försöker bygga upp en stor armé och vissa kategorier, Modestos, El Campesinos, Listers och Duráns styrkor, är pålitliga. De är mer än pålitliga, de är utomordentliga. Det ska du få se. Vidare har vi fortfarande brigaderna, fast de börjar spela en annan roll än tidigare. Men en armé som består av bättre och sämre element kan inte vinna

ett krig. Alla måste ha nått en viss politisk mognad; alla måste veta varför de slåss och hur betydelsefull striden är. Alla måste tro på meningen med striden och alla måste underkasta sig disciplinen. Vi håller på att skapa en stor värnpliktsarmé utan att ha tid att upprätta den disciplin som är nödvändig för att en sådan armé ska kunna sköta sig ordentligt på slagfältet. Vi kallar det för en folkarmé, men den har inte de positiva egenskaper som en riktig folkarmé äger och inte den järndisciplin som krävs inom varje annan armé. Det ska du så småningom få se. Det är ett synnerligen riskabelt företag.”

”I dag är du inte vidare optimistisk.”

”Nej”, hade Karkov sagt. ”Jag kommer just från Valencia där jag har talat med en massa människor. Ingen kommer från Valencia och är optimistisk. Här i Madrid känns det skönt och snyggt och segern är det enda tänkbara slutet. I Valencia är det annorlunda. De pultroner som flydde från Madrid sitter fortfarande vid makten där. De har belåtet slagit sig till ro med ett lättjefullt och byråkratiskt regerande. För madridfolket har de bara förakt till övers. Deras huvudsysselsättning är nu att försöka försvaga krigskommissariatets ställning. Och Barcelona. Du skulle se hur det är i Barcelona.”

”Hur är det där?”

”Det är fortfarande rena operetten. I början var det ett paradiset för svammelmakare och romantiska revolutionärer. Nu är det ett paradiset för operettsoldater. Såna som tycker om att gå i uniform, sprätta och strutta, och gå omkring i röda och svarta halsdukar. Och gillar allt som har med krig att göra utom att slåss. I Valencia blir man sjuk och i Barcelona full i skratt.”

”Men P.O.U.M:s upprorsförsök?”⁴

”P.O.U.M. har aldrig varit något att ta på allvar. Det bestod av en samling irrlärliga svammelmakare och vildar, det var rena rama barnsligheterna. Bland dem fanns ett par hederliga och vilseledda människor. Där fanns ett ganska gott huvud och där fanns en del fascistpengar. Fast inte mycket. Stackars P.O.U.M. Det var synnerligen enfaldiga herrar.”

”Men var det inte många som stupade under upproret?”

”Inte på långt när så många som blev skjutna efteråt eller kommer att bli skjutna. P.O.U.M. Det är precis som det låter. Ingenting att ta på allvar. De skulle ha kallat det för T.A.N.D.S.L.A.G. eller M.Ä.S.S.L.I.N.G. Fast nej. Mässlingen är mycket farligare. Den kan slå sig på både syn och hörsel. Men ser du, de hade gjort upp en stor plan, att dräpa mig, att dräpa Walter, att dräpa Modesto och att dräpa Prieto. Då förstår du hur hopprört det var för dem. Vi är inte alls av samma sort. Stackars P.O.U.M. De kom aldrig att dräpa någon. Varken vid fronten eller annorstädes. Jo, ett par i Barcelona.”

”Var du där när det hände?”

”Ja. Jag telegraferade in en skildring av ondskan hos denna djävulska organisation av trotskistiska mördare och deras fascistintriger som inte ens förtjänar vårt förakt, men oss emellan sagt är det inte mycket att ta på allvar, P. O. U. M. Nin var deras enda tillgång. Vi hade lagt vantarna på honom men han slapp undan.”

”Var finns han nu?”

”I Paris. Vi påstår att han är i Paris. Han var en mycket trevlig karl men hemfallen åt svårartade politiska villfarelser.”⁵

”Men de stod i kontakt med fascisterna, inte sant?”

⁴ Syftar på händelserna i Barcelona i maj 1937. Om dessa, se [Majhändelserna i Barcelona 1937 och deras för- och efterspel \(bokutdrag\)](#) av Pelai Pagès.

⁵ Om Nins öde (han mördades), se [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) av Martin Fahlgren.

”Vem gör inte det?”

”Inte vi.”

”Vem vet? Vi ska hoppas det. Du vistas ofta bakom de fascistiska linjerna”, skrattade han.

”Men en bror till en av sekreterarna vid den republikanska ambassaden i Paris gjorde en tur till Saint-Jean-de-Luz i förra veckan för att träffa folk från Burgos.”

”Det är mycket trivsammare vid fronten”, hade Robert Jordan sagt. ”Ju närmare fronten man kommer, dess bättre folk får man kontakt med.”

”Hur trivs du bakom de fascistiska linjerna då?”

”Mycket bra. Där har vi utmärkt folk.”

”Ja, och du förstår att de på samma sätt har sitt utmärkta folk bakom våra linjer. Vi får tag i dem och skjuter dem och de får tag i våra och skjuter dem. När du är över på deras sida kan du väl inte undgå att tänka på hur många de har hos oss.”

”Jag har tänkt på det.”

”Jaha”, hade Karkov sagt. ”Nu har du väl fått lagom mycket att tänka på för i dag, så drick ur det du har kvar i sejdeln för jag måste gå en trappa upp och resonera med några där. Såna som har trappat upp. Kom över och hälsa på när du har tillfälle.”

Ja, tänkte Robert Jordan. Man fick lära sig åtskilligt på Gaylords. Karkov hade läst den enda bok Robert Jordan givit ut. Det hade inte blivit någon succébok. Den var bara på tvåhundra sidor och han tvivlade på att tvåtusen personer läst den. Där hade han framlagt sina egna spanska upptäckter under tio års resor, till fots, i tredje klass, med buss, i lastbil, till häst och ridande på mulåsna. Han kände väl till de baskiska provinserna, Navarra, Aragonien, Galicien, Gamla och Nya Kastilien och Extremadura. Det fanns så fina böcker av Borrow och Ford och flera andra att han inte haft mycket att tillägga. Men Karkov sa att det var en bra bok.

”Det är därför jag gör mig besvär med dig”, hade han sagt. ”Jag tycker du skriver absolut sanningsenligt och det är mycket sällsynt. Därför tycker jag att du borde få reda på ett och annat.”

All right. Han skulle skriva en bok när han var klar med det här. Men bara om det han verkligen visste att han hade reda på. Men för att kunna handskas med det måste jag bli en mycket bättre författare än jag är nu, tänkte han. Det han fått reda på under kriget var inte så lätt att fixera.